

ის ნაწერებშიც და ისე ლაპარაკშია და ღიღის თანაგრძობით იხსენიებს ჩვენს ქვეყანას და სიყვარულით იგონებს ქართველებს. აქაური სომხობა უგზავნის ბოლშევიტს იუბილეისათვის ტულიის სურათების ალბომი. კარგი იქნებოდა, რომ ჩვენმა ქართველებმა კითხვით ახსენოს და პატივი სცეს თავისი მოყვარული და თანამგრობელი უზუტესი პოეტი დიდის ერისა სხვა ევროპელთა ერთა შორის.

* ორშაბათს, 6 მარტს, ჩვენს სამეურნეო საზოგადოებაში განიხილავდნენ ბანის ვარშაოვის მოხსენებას იმის თაობაზე, რომ ქალაქის მახლობელში რიგინად და წესიერად წარმოებულდეს ვაჭრობა სოფლის ნაწარმოებისა. ამდევ კრებაზე წაითხულ იქნება უკვე შემუშავებული წესდება ბაზრების პატრონთა ამხანაგობის, რომელმაც თავად უნდა დაიწყოთ ამ ვაჭრობის საქმე. ეჭვი არ არის, რომ ყველანი, ვისაც კი ეს საქმე შეეხება, დაწესებულებას ამ მათთვის და ჩვენის ქვეყნისათვისაც დიდად საყურადღებო საქმის განხილვისათვის კრებაზე.

* სამეგრელო: თებერლის მიწურულში ზუგდიდიდან წამოსულან დამის რაინდები დღისით და ჩამოვირიათ. თელთალში სენჯის მხარეში, აქ წამოუტყციეთ შინაურულად ვინ იცის, რომლის საწულ კაციც ძროხა, გაუზარებელი ხელად ცეცხლი, აუფათა ლახაბიანი მწველები, მაგრამ პირველ უკაცრავად ყოფილან. მათ ბედზედ წამოსწყვიტა ერთი ღვთის. ამ რაინდებს დაუტყვიართ და უთქვამთ: თუ მქალი არ გააჩნებ აქ, საცა იქნება თავს გავგადებინებოთ. რა მეტი ჯანი იყო, უნდა მოეტანა. გამაძლარან კარგად და გზას გასდგომან...

* 17 თებერვალს საქართველოს ეგზარხოსის ნება-რითიან და კურთხევით გამგზავრებულან მცხეთას საეკლესიო მუზეის განყოფილების თავმჯდომარე ბ-ნი დ. ბაქრაძე და წვერნი განყოფილებისანი: დეკ. კა-

კესია, დიხრაელი, მაკოლი, ბისმარკი და სხვანი.

დღეს თუმცა ცოტა გავიყრიდებოთ, მაგრამ წარმოადგინეთ, რომ უფრო, როდესაც ბისმარკი ჯერ ისევ შუთთანა ხნის კაცი ყოფილა, ამასაც სკოლნი მგობობდა და მგობობრივ ჰყოლია. ბისმარკი და თავის მგობობა ერთად ყოფილან უნივერსიტეტში და ისე შეკარგებულან ერთმანეთი, რომ ბისმარკს არა ერთხელ უთხოვნია თურმე ხეყნით თავის მგობობისთვის, მეფეზე ჩემს სახლშია.

ბევრს ხეყნისა და პატის შემდეგ, 1885 წელს მგობობას, როგორც ყოფილა, ვაუფდები, სწევია ბისმარკს, და აი როგორ ავტყურებს ბისმარკის მაშინდელ ყოფა-ცხოვრებას:

— ბისმარკის სახლში ყველა ისე არის, როგორც თავის საყვარელ სახლში. ვისაც რა უნდა, იმას აუთავის, როგორც უნდა, ისე იტყვი. კაცს სრულიად ავიწყდება, რომ სტუმრად არის სხვის სახლში. დიდაპატარა, ყმაწვილი თუ მძღოლი, ყველანი ერთს დიდს ოთახში მოიყრიან ხოლმე თავს: — აქ ზოგი სუპანს, ზოგი სეაშს, ზოგი მუსიკას უკრავს და ზოგიც მღერის; აქვე ახლოს, დაღში, მიხანში სტყობ-

ლისტოცი და ექვ. თაყიშვილი. ვაწუხილავთ ხალხი მცხეთის ტაძრისა და უნახავთ მეცნიერებისათვის დიდად საყურადღებო ნაწი ტყავე ნაწერი ძველი წიგნი სხვა-და სხვა საუკუნისა, ნაჭერი ხის სვეტისა, მჭვერნიერ ნახარატი, და ის პურქელი წმ. მირონისა, რომელსაც ძველად, კათალიკოსების დროს ხმარობდნენ. ყველა ეს ნივთები მცხეთის ტაძრის კრებულისა და მრევლის თანხმობით გადაეცა საეკლესიო ძველთ-საცავს, ანუ მუზეის გასარეველად და დასაცველად. (*წყვესი*)

* ყარსის სამხედრო სობორის ახალს წინამძღვარს, მ. დეკანოზს ბარზოს, ლეთის-მასხურების დროს შემოუღია, რომ ზოგიერთი ასამაღლებლები და ეკტენები წარმოსთქვენ ხოლმე ქართულს ენაზე. აგრეთვე კარულადვე ივალობან ზოგიერთი საგალობლები. მ. დეკანოზის ბარზოს ასეთს მოქმედებას კი შთაბეჭდილება მოუხდენია ყარსში მცხოვრებ ქართველებზე, რომლებიც დღეს დიდის სიამოვნებით დაიარებიან სობორში, სადაც აქამდე მათ ლეთის-მასხურებისა არაფერი არ ესმოდათ (*წყვესი*).

* 1 მარტს პოლიციის პირველ ნაწილში დაპატიმრეს თერგის ოლქის მცხოვრებ გლეხის დედაპეტი ვედოტია ყარსში, რომელსაც ვალბა მიწაში აღმოაჩნდა აქ ცხოვრობის კოორსონივის ჩვენსეთური გავაზრეს გამოიხატულან.

* 1 მარტს პოლიციის მეფე ნაწილში, აღმუშავდა ქუჩაზე, დესტრუქციონ სხვა-სხვა საფრთხის სემინიარის სადგომის ჩარდახიდან ვილცის გუბერნი რვა თუნის თორთველი. ქურდისა და დაკრეფვის აღმოჩენად ღონის-ძიებას მიღებულ.

დაბაღ სოფელი

(მისწერილი ამაგის)

მამთაბი, 27 თებერვალს, ამ რიცხეს იყო საქალაქო ბჭობა, მეტად შესანიშნავი, როგორც სადგენით, რომელნიც განიხილეს, აგრეთვე განსტარ-

ან თოჯინებსა და დამბაჩებს. ყველა ეს ერთმანეთში ირევა, ყურთა სენება იმისის, დღეს ერთი საშინელი განავალი, ყვილ-ხივილი, და ბისმარკი-კი ხის აქვე, ამ თაშში, საქმედებს, წერილების კითხულობს, კარანდაშით ზღ შენიშვნებს სწერს და თანაც ნაღობებს ელაპარაკება..

უფრო მეტად ყურადღების ღირსია თვით ბისმარკის ყურბილი, რომელიც მას მიუწერია თავის მგობობისთვის 1863 წელს, ე. ი. მაშინ, როდესაც ბისმარკი შხოლად ბისმარკი იყო, და ამის გვარს სიტყვა თავად არ მიჰმატებოდა. აი რასა სწერდა ბისმარკი და რა თვალთ უყურებდა თურმე პოლიტიკას:

— შენც შეგიძინევი და მეც გულანდილად გეუბნები, რომ მძღოლს პოლიტიკა, მძღოლს ისე, როგორც მეხილის სძღოლს ლედი. მაგრამ რასიზამ, ჩემს თავს ძალა უნდა დავატარო და ქვეყანას ისე ვაჩვენო, ვითომ ლედი მღერი მიყვარს და სულ ამაზე ვუთქობ. აი ეხლაც, როცა ამას გწერ, სულ პოლიტიკა მიტრიალებს თავში და მიხეუის ყურებში. მეტი რა ღონე ბაქეს: უნდა ყუ-

ველებულის ბასით. ეტყობა ჩვენი ქალაქის ხმონსენი ძილიდან გამოვიკენენ, აღარ უნდათ ითვის უმართებულ მოქმედებათა თვისი აპრობაცია, რომელიც აქამომდე ხდებოდა ქეთისის საქალაქო გამგეობაში, თუქცა რაც ზედმეტი და აქამდე ჰხდებოდა, ყოველივერში თვით ხმონსენსაც აქვს თავისი შესაბამისი წილი. ბევრი საგანი განიჩია ამ ბჭობაზე, მაგრამ იმათში ორი შესანიშნავი საჩივროლი იყო, რომელთაც გამოიწიეს შუღლი და მისისანე მსჯელობა. შუღლი იყო არეკ-დარევისა. თვით დანაშაუდ შეიქმნა გვარცმული და მეტად დალოხერული. მწვევაზ ზნეობით ტყვილმა გამოიჩინა კომპრომატა ერთის დახმარებულისა და ქალაქში პატრიუტების ნათესავისა. ამამდენდენ აქამდე, მას არ უნდა ამოეღო ხმა ამ შემთხვევაში, მან ამით გამოიჩინა პირიველი მიტრება, რომელსაც ჩვენ არ მიველიდით. სხნას, არც ისინი ყოფილან უმხნო, რომელიც აქამდე დიდს პოლადებდნენ და ბაგზე საზოგადო. სარგებლობის მეტი არა აღვტარაო.

ამ შესანიშნავს ბჭობაში ცხადდ გამოაშკარავდა, რომ არც კვისისის მძღოლის უმარკობის შარავანდდს დასკრთის ყოველთვის ანჯარა წყალი უზალა ფერისა. მაგრამ სანამდის ამ საგანს შეეებოდეთ, საქარა განვიხილოთ ის ორი საგანი, რომელიც ნიუ განიხილენ 27 თებერვალს და შეიქმნენ მომასწავებელნი აწინდელის საქალაქო სამეციების წარმატების.

ერთი საგანი იყო ქალაქის თავის მომსახურე საქალაქო პირველ დაწვებითის სკოლის დასაქუთრების შესახებ. უნდა ვიცოდეთ, რა არის ეს სკოლა, ან რა საშუალებით არსებობს, ან სკოლას ექნება „სუთინობასა женекая безплатная школа“. აქ იზრდებიან ქეთისის დარბობს მცხოვრებლების ქალები. იგი დარბობს და დროსა გრაფის ლევაშოვის უფლებისასა. განზრახვა იყო, ეს ქალაქი აღეზრდათ ერთ ნაირის პროგრამით, რომ ბირიანად შეცვლილიყო ქეთისის შეუძლო მცხოვრებთა ბუ-

რი უფროდ უფროდ ლაპარაკს პოლიტიკაზე, გულ-დასმით, დინჯად, უნდა მოეხსენიო ჩემს ცხად მოლაპარაკეთ და ყმაწვილებით უფროს პოლიტიკოსებს, თორემ ვასწავლიან. — და აი ცხლ ხელთ ვიგე ცოტად ილენი თავისუფალი დრო და გვინებ, იმაზე უკეთ ამ დროს ვერ მოვიგზნა, რომ წერილი მოგწერო და შეგატყობინო, რა ვარ ვილა მე.

თავის დღეში ვერ მოვიფიქრებდი, რომ ამ ხანში ასე უსამართლოდ ვიქმნებოდი დასჯილი და ასეთს უღირსს საქმეში ჩაეგმებოდი, როგორც პარლამენტის მინისტრობა. მას შემდეგ, რაც მინისტრობას მივიღე, ცოცხლებში აღარ ჩაითვლები, მედღარი ვარ მთელს ქვეყნისთვის, და არ ვიცი-კი, დმერთანი, რად, რა დანაშაულობის გულისთვის!

მეტიც, პარლამენტის წევრნი არც ვაზნი ეტყობდნენ თავიზანად ბისმარკს, თორემ ასე გულ-ნატყენი არ იქნებოდა და ასე ჩვილს არ დაიწყებოდა. მაგრამ ვანა ბისმარკი ისეთი კაცია, რომ დავუბრუნე ვისმე და ფხე-ქვეშ ვავთვლინოს. არა, თავისი კატუნობას თავს ანებებს მღე, თავის ბასის ბრკულებს ირებს და სვე მაგრად ლაპარაკობს:

ნება, მოფინილიყო მათ შორის სრულმინდ, სისუფთვე და შეტანილიყო ოჯახში რუსული ენა და, როგორც ამ დროს ჰუქობდნენ, განკარგებაც მათს შინაურს მდგომარეობაში. ამ განზრახვის აღსასრულბლად თვით მეუღელ გრაფისა არა იშურებდა და მართლაც თავისის ავანტიონს ამ სკოლას მოუპოვა შეურყეველი საფუძველი ხანგრძლივის სიცოცხლისა, ესე იგი ქვემოთ მოხსენებული ნივთიერი ღონის-ძიება.

სკოლას ეძლევა საზრდოდ: 1) ქალაქისაგან შემწეობა 1,200 მან.; 2) სარგებელი სკოლის კაპიტალისა (14,000 მან.); 724 მან.; 3) შესასავალი სხვა-და-სხვა სამხარალო დროს გატარებისა, რომელსაც ქალაქი ყოველწლივ მართავს და აგრეთვე კერძო შემწერებლებანიც (1886 წ.—1,572 მან. 17 კაპ. 1887 წ.—561 მან. 55 კაპ. 1888 წ.—1,186 72 კაპ.) ამ წყაროდან ორთა შუანაგარშით ყოველ წლიდან შემოსული 1,200 მან. სულ სკოლის მასშარდობელი ფული წელიწადში შემოსულია 3,144 მან., ხოლო სკოლის გასავალი არის 3,200 მან. აქედან ცხადია, რომ სკოლა უზრუნველყოფილია თავისისვე საშუალებით.

ამას გარდა ნუ დავიფიქრებთ, რომ სკოლას თვისი შემოსავალი, ადგილ-სადგომი აქვს. ეს სახლი აშენდა ვილც ბერძენმა, ესტატ ბეკ-ალიძე, თავის სახარით, ქეთისის საქალაქო ოლქის გიმნაზიის მიწაზე, იმ პირობით, რომ უკეთე გიმნაზიის მთავრობა მონიშნებს, შეუძლიან შესყიდოს ეს სახლი ათას თომად და მას ეს კაპიტალი სკოლის საკუთრებათ გახდება.

ჩვენ არ ვიცი, რამდენად დასრულდა სკოლა ზემოხსენებულ პროგრამაში დაარსებდნენ აქამომდე, მაგრამ დღეს ვანებამ ინება, ამისთანა მშვენიერი, ყოველ საშუალებით შემკული საქალაქო სკოლა ქალაქის მულაბელობაში გადასულიყო. უკვე ელია ქეთისის ქალაქი არას დაიშურავს ამ სკოლის განკარგებისა და წარმატებისთვის.

— ყუდალ გადაქცეულ პარლამენტის წევრები უბეროა წისკილებით მოლოდინ პროშენ და საქმისა, გამგეობისა-კი არა გვეგვებოთ-არა; პრუსია ამით როგორ ჩაეფლავ ხელში, ესე მე ქვეყანას როგორ მოუფლიან, არა, მე ამით უთოვად კრიკაში უნდა ჩაეფლავ. ბაქრაბა-კი უფრო, თავისის თავის იმედს დიდა აქეთ, მოლოდინს კუდა და გამპრობობა-კი დმერთი ამით-თვის არ მიუცია: უკუონი ზრინ და ვითრდებო. იმას-კი არ ვამბობ, რომ ვითომ მართლა სრულიად კუდას იყენებო, მოკლებული, — არა, ამის თქმა უსა-მართლობა იქნებოდა. პირ იქით, თითო-თითოდ რომ ავიღო, ზოგი იმათში უკვე იანდ არის, გონება მახვილიც ქვეყანაში განათმებულები არიან, ბევრს უნივერსიტეტში აქვს სწავლა შესრულებული, მოლოდინ პოლიტიკაში იმაზედ მეტი მანდ არ იცინა, რაც სულდენტობას იცოდნენ, თუ უფრო ნაკლებიც არა, რაც შეეხება გარემუ პოლიტიკას, აქ ხომ უსუსურ მანკიწილებით იტყვიან, სრულიად არა ესმით-რა. დანარჩენ საქმეებში-კი სრულიად უგუნურნი არიან.

რა არის ერთი კიდევ საკვირვებო: მანამ თითო-თითოდ არიან, ან შენ ვავაგონებ რასმე, ან იმაგან

მოლოდ რაც ქალაქის თავის სარჩილი შეიტანა სკოლის დასაკუთრებაზე, წარმოსდგა ერთადერთი ხმონანი და უარი თქვა ამ დასაკუთრებაზე: არა, ბაქრაბა, მე სკოლის მიღება ქალაქისათვის უბედურება იქნება. როგორც ყოფილა აქამდე დანებისარკის მზრუნველობის ქვეშ, აწუც ვერ იყო. თუ არადა, ყველას ეგზარბინება კაცისის სამოსწავლო მთავრობას გადაეცეოდა და ჩვენ რაც შეგვიძლიან, ფულით შევიწყოთ. მისი პირობანი მსჯელობას ქალაქის საბჭომ ყურადღება არ მიაქცია და გადასწყვიტა საქალაქო სკოლის მიღება. ყველაფე სამუშაო, რომ ის ხმონანი, რომელიც ასე უბერო თებულოდ ეწინააღმდეგებოდა სკოლის დასაკუთრებას, მაღალ სასწავლებელში ნამყოფი და, ცვრნებ, უნდა ესმოდეს შედეგი მართლაც არა: შენს საკუთარსა და შენს სასარგებლო საქმეს კაცმა შენგ უნდა მოსჭილა ხელი და გაუძღვე, მაგრამ დიდი ხანია ვიცი, მისი გულის ამბობი. იგი ისეთი სულიერია, რომელიც თავის ვიწრო კაცანებს და სხვის საბუღალტრო კერძებსა სდებს, რამდენად ზნეობით მაღლა სდგას ამ ბატონის მსჯელობაზე ხმონის ბ-ნი კი ზირიან მარტივად და გულ-მზრუნველ სატყვიბ სკოლის მიღების შესახებ: რაც უნდა დენარჯოს ქალაქი ყოველწლიურად, საქალაქო სკოლა მინდ უნდა მივიღო და მის განკარგებაზე ჩვენგ უნდა ვიზრუნებოთ. იქ მოლოდინ ჩვენი ქალები იზრდებიან და სწავრებს, შეუძლიან შესყიდოს ეს სახლი ათას თომად და მას ეს კაპიტალი სკოლის საკუთრებათ გახდება.

გაგებთ რომეც ქვიანურსა, და რა-კი ერთად თავის მოგებრან, კუხუხს ჰკარავენ სრულებით და იმათგან სულელობისა და უგუნურობის მეტს ვეღარას მოისმენ.

წარმოამდგენია, ჩამოდნა ცხვირებს ჩამოუშვედნენ პარლამენტის ღინჯნი წევრნი, როდესაც თავიანთ წინამძღვრების სახის-სახის-და-დღებას წაიკითხავდნენ, ბევრნი იმ დროინდლნი, შესაძლოა, დღესაც ცოცხალნი იყენენ, იმავე პარლამენტში ისხდნენ და იმავე ბისმარკს შეკურებდნენ თავლებში. არაფერად მოეწონებოთ ერთმანეთის დანახვა!

ან კი რა მოსაწონია: მოგვსენებოთ, რომ ბისმარკი დღეს უფრო ანჩხლი, ვაჯრინი და გულ-ღვარძლიანი შეიქმნა და, თქმა არ უნდა, არ დაჰზოგავს თავისის გესლიანს ენას და შესამაის კალამს, რომ სამაგიერო გადახალდას, როგვანდელ პარლამენტის წევრებსაც, დღესდღეობ ბისმარკს უფინდლებოდა არა-ნაკლებ ვურჩებან და აჯავრებენ.

კიდევ კარგი, თუ ყბელები და უქცუბები დაიკეცა და ამას აქმარა შეიძლება მელიც ჰკადროს, — მე ვიცი ენაზე კეთილ დადავება: — ცუდი ხნი სკოთ დიდ და თან ყინან კაცებსა...

